



**BEZOEKADRES**

Koningskade 40  
2596 AA Den Haag  
070 351 97 51  
Nederland

**POSTADRES**

Postbus 93218  
2509 AE Den Haag  
Nederland

Minister voor Natuur en Stikstof  
mevrouw Ch. van der Wal-Zeggelink  
Postbus 20401  
2500 EK DEN HAAG

datum	ons kenmerk	contactpersoon
13 december 2022	120822 EL	mw. D. Blom
betreft	uw kenmerk	e-mail
Reactie UvW op rijksbrieven van 25 november jl.	-	dblom@uvw.nl

Geachte mevrouw Van der Wal,

De waterschappen hebben met interesse kennis genomen van de Kamerbrieven 'Water en bodem sturend', 'Voortgang Nationaal Programma Landelijk Gebied', 'Voortgang integrale aanpak landelijk gebied en opvolging uitspraak Raad van State over Porthos' en 'Toekomst Landbouw' die op 25 november jl. zijn verstuurd aan de Tweede Kamer. We brengen u graag op de hoogte van een aantal voor ons belangrijke punten naar aanleiding van deze brieven.

Uit alle brieven ademt de urgentie om het natuurlijke systeem meer centraal te stellen. Hoewel ons dat nu als samenleving voor grote uitdagingen stelt, vraagt een leefbare toekomst van ons land om deze ingeslagen weg. De voorliggende aanpak sluit aan bij de behoefte van de waterschappen om de synergie tussen de verschillende opgaven op te zoeken en zo werk met werk te maken. Zo kan een verduurzaming van de landbouw een bijdrage leveren aan zowel de doelen voor de waterkwaliteit als het klimaat en de natuur.

Waterschappen staan zij aan zij met de rijksoverheid, provincies en gemeenten om met dit pakket de toekomstbestendigheid van ons land te vergroten. Het is duidelijk dat het gaat om een complexe opgave met schurende keuzes, waarvoor het kabinet een uitdagende basis legt.

Met deze brieven maakt het kabinet helder wat de uitspraak in het coalitieakkoord 'water en bodem meer sturend' inhoudt. De Unie verwelkomt deze duidelijkheid, en vindt het tegelijk onbevredigend dat er nog geen duidelijkheid is over een aantal belangrijke kaders, waaronder de verdeling van klimaatdoelen per provincie en de bijdrage van de landbouw. Vanuit de verantwoordelijkheid die de waterschappen hebben voor de waterkwaliteit is het belangrijk dat er snel duidelijkheid komt over deze kaders, omdat het anders onmogelijk wordt de doelen van de KRW in 2027 te halen.

**Kamerbrief: Water en bodem sturend**

De Kamerbrief Water en bodem sturend geeft invulling aan het belangrijke principe dat de draagkracht van het water- en bodemsysteem centraal staat bij de inrichting van ons land. De Kamerbrief komt tegemoet aan het pleidooi van de waterschappen voor landelijke en afdwingbare kaders op dit gebied. Het legt de basis voor gebiedsgerichte uitwerking en ruimtelijke planvorming in de regio. De waterschappen willen

op basis van deze brief, samen met provincies en gemeenten, een actieve bijdrage leveren aan een klimaatbestendige inrichting van het landelijk en stedelijk gebied. Bijvoorbeeld in de gebiedsprogramma's van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) en de woningbouwopgave. Vanuit onze expertise kunnen we inzichtelijk maken wat de randvoorwaarden van het water- en bodemsysteem zijn voor ruimtelijke ontwikkelingen en de gevolgen van voorgenomen ruimtelijke keuzes. Daarbij hechten de waterschappen aan het in de brief opgenomen principe van 'pas toe of leg uit', dat ruimte biedt voor regionaal maatwerk in de gebieden, maar niet vrijblijvend mag worden toegepast. Het is belangrijk dat dit niet leidt tot afwenteling naar elders, later of van privaat naar publiek. De doelen moeten wel gehaald worden. Daarom verwachten we van initiatiefnemer, als het niet lukt een richtinggevende keuze toe te passen, een onderbouwing op welke wijze de opgaven alsnog gehaald worden. Waterschappen moeten bij deze afweging in het voortraject betrokken worden.

Een sterke en snelle borging van dit rijkskader is belangrijk, in wetgeving, afspraken, gebiedsprogramma's en ruimtelijke plannen. Hierover geeft de brief onvoldoende duidelijkheid. In de brief wordt aangekondigd dat verder wordt gewerkt aan een nadere invulling en uitwerking van de borging, en aan ontwikkeling van instrumentarium, waaronder de maatlat klimaatadaptief bouwen en een verbeterde en dwingender wartertoets. De Unie van Waterschappen werkt daar graag aan mee, en onderstreept de urgentie hiervan. In dat kader baart het de waterschappen zorgen dat bestemmingsplannen voor 1 januari 2025 lijken te worden vrijgesteld van het toepassen van water en bodem sturend. Het risico bestaat dat er nu in alle haast bestemmingsplannen worden opgesteld, om onder het principe van toekomstbestendig bouwen en inrichten uit te komen. Waterschappen roepen het rijk op om aan te geven op welke wijze er in de tussentijd invulling wordt gegeven aan de opdracht, die het rijk zichzelf heeft gesteld, om water en bodem sturend te laten zijn bij ruimtelijke ontwikkelingen.

### **Kamerbrief: Voortgang Nationaal Programma Landelijk Gebied**

Het NPLG beschrijft een samenhangende aanpak, waarbij met een gebiedsgerichte werkwijze de noodzakelijke transitie van het landelijk gebied wordt gerealiseerd, onder regie van de provincies. De Unie van Waterschappen onderstreept dat bij deze transitie de rijkskaders voor het water- en bodemsysteem de basis vormen voor de inrichting van het landelijk gebied en dringen erop aan om expliciet vraagstukken met betrekking tot grondwater, waterkwaliteit, verdroging, verzilting, wateroverlast en bodemdaling in de gebiedsprogramma's mee te nemen. Het in balans brengen van (grond)water aanvoer en (grond)water onttrekking/afvoer is daarbij essentieel.

Een belangrijke volgende stap voor de waterschappen is het maken van de vertaalslag van de nationale kaders voor water en bodem naar de regionale situatie. Deze vertaalslag zal landen in regionale gebiedsprogramma's die de komende maanden onder regie van de provincies opgesteld worden. Waterschappen zullen hun kennis van het water- en bodemsysteem inbrengen in de gebiedsprocessen om met de verschillende partijen tot een toekomstbestendige aanpak in de regio te komen. In dit proces is het belangrijk dat maatregelen doelgericht en in samenhang gekozen worden. Het kan niet zo zijn dat maatregelen voor het ene doel, zoals stikstof, leiden tot achteruitgang op een ander doel, zoals waterkwaliteit en -kwantiteit. Bijvoorbeeld als verandering in grondgebruik leidt tot meer mestgebruik, een grotere watervraag of meer gewasbeschermingsmiddelen. We verwachten dat hiervoor nationale kaders komen en maken graag afspraken met de provincies over de samenhangende activiteiten die nodig zijn om de doelen van de KRW te halen.

De Unie van Waterschappen begrijpt dat een zorgvuldige voorbereiding van de kaders tijd kost, maar vindt het onbevredigend dat het Rijk nog geen duidelijkheid geeft op een aantal belangrijke kaders, waaronder de verdeling van doelen per provincie en kaders die voortkomen uit het landbouwakkoord. Hierdoor neemt de tijdsdruk in de regio verder toe. Waterschappen ervaren deze tijdsdruk als een duivels dilemma tussen enerzijds de tijd die nodig is voor het doorlopen van een zorgvuldig gebiedsproces en anderzijds het tijdig halen van doelen, waaronder de KRW-doelen in 2027.

Zoals gezegd onderstrepen de waterschappen het belang van het tijdig halen van de doelen voor de KRW in heel Nederland. De implementatie van maatregelen uit het 7<sup>de</sup> Nitraat actieprogramma (NAP) en addendum zijn een stap in de goede richting, maar geven nog niet de garantie dat de KRW-doelen vanuit de landbouw ook daadwerkelijk gehaald worden. De stap naar de uitvoering zal in de gebiedsprocessen gemaakt moeten worden, onder andere voor beekdalherstel. Daarbij zijn uitlegbaarheid, inpasbaarheid en doelgerichtheid kernwaarden.

Grond is schaars en de beschikbaarheid van grond is cruciaal in het leggen van de ruimtelijke puzzel. Met een nationale grondbank, naast provinciale grondfaciliteiten, voegt het rijk extra slagkracht toe aan de regio. Waterschappen vinden het belangrijk dat de vrijgekomen grond ingebracht wordt in de ruimtelijke puzzel, en tevens beschikbaar komt voor het vergroten van de veerkracht van het watersysteem.

Voor het vervolgproces is het essentieel dat we als één overheid uitvoering geven aan het beleid. De handreiking gebiedsgericht werken – en de totstandkoming ervan – is een goed voorbeeld van hoe we als overheden schouder aan schouder opereren, elk vanuit zijn eigen rol en verantwoordelijkheid.

### **Kamerbrief: Toekomst Landbouw**

In het landelijk gebied hebben landbouw, natuur en waterbeheer elkaar nodig. Het landbouwakkoord is hiervoor het instrument en kan alleen daadwerkelijk een langjarige basis bieden als wordt uitgegaan van de draagkracht van het water- en bodemsysteem en tegelijkertijd perspectief wordt geboden voor de landbouw. Daarvoor is een integrale aanpak nodig die aansluit op knelpunten op het gebied van waterkwaliteit en waterkwantiteit, verzilting en bodemdaling.

Wij ondersteunen het uitgangspunt om alle opgaven voor de landbouw in één keer aan te pakken gericht op 2040, waardoor agrariërs met duidelijkheid, zekerheid en rust een toekomstplan kunnen maken. Waterschappen dringen erop aan om expliciet vraagstukken met betrekking tot waterkwaliteit, verdroging, verzilting, wateroverlast en bodemdaling bij dit toekomstplan mee te nemen en rekening te houden met de uiterlijke termijn van 2027 voor de KRW. Het rijkskader Water en bodem sturend moet op bedrijfsniveau een vertaling krijgen. Alleen zo kunnen agrariërs een goed inzicht krijgen in de mogelijke gevolgen voor hun toekomstplannen, rekening houdend met klimaatrisico's en wateropgaven.

De innovatiekracht van de agrarische sector heeft de Nederlandse boeren veel gebracht, maar is inmiddels ook tegen de grens van de maakbaarheid aangelopen. Toenemende schades door droogte en wateroverlast zorgen nu al voor een toename van het bedrijfsrisico. Het is daarom belangrijk dat alle innovaties (ook de hightech transitiepaden) een bijdrage leveren aan het vergroten van de veerkracht van het water- en bodemsysteem en zich richten op een klimaatrobuust landelijk gebied voor toekomstige generaties.

De waterschappen steunen de inzet van de minister op een helder mest- en gewasbeschermingsmiddelenbeleid en verdere uitwerking van kringlooplandbouw. We pleiten voor snelle invoer van de afspraken uit het 7<sup>de</sup> NAP en de derogatiebeschikking, en duidelijkheid over grondgebondenheid en behoud van grasland. Bij de doorontwikkeling van agrarische bedrijven is het cruciaal dat, vanuit de kringloopgedachte, toegewerkt wordt naar nagenoeg geen emissies naar oppervlaktewater. Dat is nodig voor de KRW-doelen en draagt bij aan het benutten van alle nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen op het landbouwperceel. De doelen voor de KRW moeten al op zeer korte termijn - in 2027 - gerealiseerd worden en maatregelen gericht op het verbeteren van waterkwaliteit dulden geen uitstel meer. Wij vragen u om een snelle invoering van deze KRW-maatregelen in het hele landelijke gebied. Het proces om te komen tot een Landbouwakkoord zou gebruikt kunnen worden om hier meer concrete (tussen)doelen voor af te spreken.

Waterschappen kunnen en willen een bijdrage leveren aan de inrichting van een duurzaam landelijk gebied. De landbouw is daarbij een belangrijke partner van de waterschappen. Concreet denken wij bijvoorbeeld graag mee over mogelijkheden voor het opwerken van mest tot duurzame producten als biogas en

kunstmest met onze RWZI's, en over een systeem van prestatie indicatoren waar maatregelen uit het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) onderdeel vanuit maken. Met dergelijke ontwikkelingen kan de verdere verduurzaming van het landelijk gebied weer een stap dichterbij worden gebracht.

### **Kamerbrief: Voortgang integrale aanpak landelijk gebied en opvolging uitspraak Raad van State over Porthos**

Twee november 2022 oordeelde de Raad van State dat de bouwvrijstelling te breed was ingezet en het maatregelenpakket tot onvoldoende voortgang leidde. Dit maakte de bouwvrijstelling onhoudbaar. De Unie van Waterschappen heeft direct na het wegvallen van de bouwvrijstelling aandacht gevraagd voor de vertraging die projecten met een wettelijke verplichting, zoals het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) en de KRW, zullen oplopen. We stellen het op prijs dat het kabinet deze zorg heeft overgenomen door ook voor waterveiligheid en de KRW te willen onderzoeken of er een ontheffing mogelijk is, naast projecten voor duurzame energie en defensie.

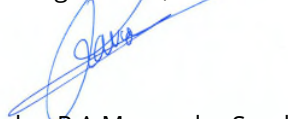
Het kabinet geeft terecht aan in te zetten op een robuust systeem. Dit kunnen wij van harte onderschrijven. Waterschappen zijn blij met de extra impuls voor het elektrificeren van de bouwsector, omdat het verlagen van de uitstoot uiteindelijk de meest robuuste oplossing is. Op dit moment is het echter niet mogelijk om alles elektrisch uit te voeren vanwege beperkte beschikbaarheid van materieel. Voor veel projecten betekent dit dat er hoe dan ook vertraging zal optreden en daarmee de HWBP- en KRW-doelen alsnog in gevaar kunnen komen, evenals de voortgang van projecten voor klimaatadaptatie en zoetwaterbeschikbaarheid.

### **Afsluitend**

De komende tijd zullen we uw brieven binnen onze vereniging meer in detail bespreken met de waterschappen. Mogelijk komen we op een later tijdstip nog met een nadere inhoudelijke reactie op de brieven, naar aanleiding van deze bespreking. Graag blijven we hierover met u en uw ambtenaren in gesprek.

Deze brief is ook verzonden aan de Minister van Infrastructuur en Waterstaat en de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Hoogachtend,



drs. R.A.M. van der Sande  
Voorzitter